

PCFs yttrande över rapporten ”En nationell cancerstrategi för framtiden”

Till statsrådet och chefen för socialdepartementet

Prostatacancerförbundet har tillsammans med andra patientorganisationer med cancerorienterade sjukdomar lämnat ett yttrande över utredningen ”En nationell cancerstrategi i framtiden” (S2009:11).

Prostatacancerförbundet önskar därutöver avlämna ytterligare ett yttrande där vi mera specifikt inriktar oss på prostatacancersjukdomen.

1. Prostatacancer har haft en dramatisk ökning under de senaste decennierna.

När det gäller cancersjukligheten i Sverige diagnostiserades under år 2007 över 50.000 cancerfall som fördes in i Socialstyrelsens cancerregister. Könsfördelningen var 52 % män och 48 % kvinnor. När det gäller män så är prostatacancer den vanligaste tumörformen. Prostatacancer svarar för 34 % av det totala antalet cancerfall bland män.

År 2007 var det 8875 män som nyregistrerades i cancerregistret. Antalet dödsfall beroende på prostatacancer var år 2006 2 473. Antalet cancerfall har haft en genomsnittlig årlig ökning under de två senaste decennierna på 1,7 % för män och 1,1 % för kvinnor. Men antalet män som har fått prostatacancer har i genomsnitt ökat med så mycket som 2,8 % per år sett över den senaste 20-årsperioden. En del av ökningen av antalet prostatacancerfall under perioden kan förklarats av att flera tumörer har upptäckts, eftersom diagnostiken har intensifierats.

2,8 % per år i ökningstakt av nya prostatacancerfall är en uppseendeväckande hög siffra. De senaste två åren har ökningstakten dock minskat. Det är svårt att säga om detta är en början på en långsiktig lägre ökningstakt eller inte.

Överlevnadssiffrorna för cancer har sammantaget förbättrats under senare åren. Framför allt beror det troligen på att diagnostiken förbättrats, allt fler fall upptäcks tidigt och att behandlingen har blivit effektivare. År 2002 var den relativa femårsöverlevnaden (d.v.s. i procent av den totala befolkningens överlevnad, för samtliga cancerdiagnoser 60 % jämfört med 36 % år 1972.

2. Screening för att finna aggressiv prostatacancer.

Eftersom prostatacancer är den vanligaste cancerformen för män borde det vara så att upptäckt av den aggressiva prostatacanceren skulle vara högt prioriterad. Så är dock inte fallet i Sverige.

För att åstadkomma **en tidig upptäckt**, som är en förutsättning för de allra flesta med aggressiv prostatacancer att få en behandling som resulterar i en lång överlevnad, borde alla män uppmanas att ta nödvändiga prov. Det prov som är lätt att ta och som ger största utslaget om tidig prostatacancer är testningen för att finna prostataspecifikt antigen (PSA). PSA är ett äggviteämne som bildas i prostatakörteln.

I Sverige pågår ingen organiserad screening för prostatacancer. Förutsättningarna för detta anses inte av de ansvariga myndigheterna vara uppfyllda. Socialstyrelsen ändrade dock under 2007-2008 sina rekommendationer så att ingen person som numera vill ta ett PSA prov får nekas detta av sin läkare, men läkaren är vid samtal med patienten skyldig att varna den som vill ta ett PSA prov för att resultatet kan oroa även om värdena visar att inga ingrepp är nödvändiga.

Socialstyrelsen har konstaterat att det visserligen finns ett visst vetenskapligt underlag för att genomföra screening för PSA i åldersgruppen 50-70 år genom att detta leder till fler upptäckter av aggressiv prostatatumörer och därmed oftast till en minskad dödlighet i prostatacancer, men detta faktum har ännu inte lett till att den för läkare av Socialstyrelsen rekommenderade policyn förändrats mer än att PSA-prov inte får nekas den person som begär att få ta provet även efter samtalet med den varnande läkaren.

Däremot konstaterar utredningen om en nationell cancerstrategi att **screening är ett lämpligt sätt att hitta de högriskpatienter som har ärftlig cancer**. Man borde därför i Sverige med den goda statistik som finns bakåt i tiden gå in för att i första hand börja ett screeningsprogram för dessa grupper av personer med trolig ärftlig cancer. I Cancerfondens rapport 2008 sägs att potentialen att förebygga cancer inom dessa högriskgrupper är stor, men att den inte utnyttjas fullt ut.

Screening för att finna prostatacancer får ett visst stöd i utredningen när man under rubriken om "Övervägande och förslag" börjar med att konstatera att **"Syftet med screening är att minska dödligheten i cancer. Utsikten att bota en tidig upptäckt tumör är större än om personen kommer i kontakt med vården med en långt utvecklad sjukdom."** Det senare har varit en huvudtes för **Prostatacancerförbundet i sin argumentering för att man borde införa ett screeningsprogram för tidig upptäckt av prostatacancer.**

3. Nya omfattande undersökningar stöder kravet på screening.

I den mycket stora europeiska utredningen som för Sveriges del har letts från Göteborg och redovisades i mars i år, visas att man på en grupp inom utredningen av 20.000 personer, där hälften hade fått PSA-prov och hälften inte, hade upptäckten av aggressiv prostatatumör upptäckts i 27 % flera fall än bland de personer i jämförelsegruppen för vilka cancertumören upptäcktes först i ett sent stadium sedan den aggressiva canceren utvecklats. Det innebär också att överlevnaden, på grund av den tidiga upptäckten, skulle ha blivit mycket högre om alla hade tillåtits att ta ett PSA-prov.

Prostatacancerförbundet anser att det är nödvändigt att rekommendera alla personer att ta PSA-prov. Den rädsla som det sägs man med PSA prov åstadkommer i onödan för ett antal personer med sådan läggning, väger lätt mot den nytta och kunskap som patienten kan få genom PSA-prov och framförallt genom uppföljning av PSA-provet med en biopsiundersökning. Många har vittnat hur de har kunnat följa utvecklingen av sin cancertumör och bestämma sig för behandling först när denna har blivit oundviklig för att kunna garantera att den aggressiva cancertumören helt skulle kunna avlägsnas. Värdet av denna kunskap för de som verkligen behöver den måste vara

av mycket större vikt än att undvika att några blir överdrivet rädda för ett PSA-prov som visar att de inte hade något att vara rädda för. Att avråda från PSA-screening har enligt förbundet inget med en rationellt beteende att göra. Däremot kan man anta att den högre kostnad som ett allmänt screeningsprogram skulle medföra har vägt tungt i vågskålen när myndigheterna hittills inte velat genomföra PSA-screening för prostatacancer.

Prostatacancerförbundet vill därför med kraft hävda att screening med PSA-prov för upptäckt av aggressiv prostatacancer bör ske för alla män som är i 50-års åldern och äldre och med tidigare början för även yngre personer som har nära släktingar som har haft prostatacancer.

4. Genforskning på prostatacancer.

Utredningen om en nationell cancerstrategi pekar på de stora framsteg som skett de senaste åren inom molekylärbiologin och de stora investeringar som skett i biobanker. Den kunskap som på dessa områden dras av fortfarande pågående studier kan, säger utredningen, ***”få stor betydelse för preventionen av exempelvis prostatacancer”***.

Fem relativt vanliga genvarianter som påvisar risk för aggressiv prostatacancer har upptäckts. Man har visat att män som bär på fyra eller fler riskvarianter har en fyra till fem gånger ökad risk att drabbas av prostatacancer. Utredningen konstaterar att forskningsfronten flyttar sig snabbt framåt.

Utredningen anser att man kan ha förhoppningar om att PSA-prov i en nära framtid skulle kunna kombineras med enkla genetiska tester och på så sätt ge en mycket tydligare bild av personers risk att utveckla prostatacancer i allmänhet och avancerad prostatacancer i synnerhet”.

5. Ekonomiska bidrag till prostatacancerforskning måste kraftigt ökas.

Prostatacancerförbundet önskar att vetenskapliga upptäckter på prostatacancerforskningsområdet påskyndas genom att ytterligare statliga medel tillförs till forskningen.

Riksdagen har nyligen beslutat om en forsknings- och innovationsproposition. I denna har man särskilt avsatt medel för strategisk forskning inom cancerområdet. Vi tycker för vår del att detta förslag är värdefullt, men vi ser samtidigt att insatsernas storlek inte alls svarar emot de stora krav som måste ställas för att vårt land skall kunna leva upp till de förslag för att stoppa den katastrofala ökningen av antalet cancerpatienter som utredningen En Nationell Cancerstrategi har kommit fram till.

Större resurser måste satsas på forskning. Resultatet av utredningen ”En Nationell cancerstrategi” måste bli att en betydligt större del av de sammantagna statliga forskningsresurserna ägnas åt forskning om cancerområden, om vi inte skall stå inför en samhällsekonomisk katastrof inom en generation på grund av omfattningen av alla nya cancerfall.

En viktig forskningsuppgift är att kunna få fram ett **cancervaccin**. Utredningen föreslår att framtida förebyggande cancervacciner genom nationell samordning ska komma alla medborgare till del samt att framtida vacciner ska nyttjas i vården med samma introduktion och uppföljning som gäller för läkemedel. Vi instämmer i detta. Men innan ett sådant program kan sättas i gång **måste cancervacciner för alla de stora cancersjukdomarna ha tagits fram. Detta kan inte ske utan att nya och specifikt destinerade forskningsmedel styrs till detta forskningsområde.**

Stockholm 2009-04-18.

Prostatacancerförbundet

Ivan Bill
Ordförande

Urban Gibson
Förbundssekreterare

I ovanstående yttrande instämmer ILCO, Riksförbundet för stomi- och reservoaropererade.